

”Barns tid med sina föräldrar och utsattheten för brott”

En kvantitativ studie om sambandet mellan barns tid med sina föräldrar och barnens utsatthet för brott.

Rickard Jakbo

Sociologiska Institutionen

Kandidatuppsats i sociologi, 15 h.p.

Ht 2017 h

Handledare: Roujman Shabazian och Caroline Ugglå

Stockholms
universitet

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Syfte.....	2
Disposition.....	2
Teori.....	2
Livstilsteori, Routine activity theory och L-RAT Framework.....	2
Självkontroll och kontrollteori.....	3
Sociala band.....	3
Kritik mot Hirschi och Gottfredson.....	4
Tidigare forskning och hypoteser.....	5
Anknytning och självkontroll.....	5
Föräldratid och barns utsatthet.....	6
Föräldratid, klass och brottsutsatthet.....	8
Teori och empiri bakom övriga kontrollvariabler.....	9
Metod och data	11
Datamaterial.....	11
Beroende variabel.....	13
Oberoende variabel.....	14
Kontrollvariabler.....	15
Deskriptiv statistik.....	17
Resultat.....	18
Diskussion och analys.....	21
Kritisk reflektion.....	23
Förslag på vidare forskning.....	24
Referenser.....	25
Appendix: A:Klassindelning enligt EGP, B: Brottsofferindex, samt C: Korstabell över tid med pappan och tid med mamman.....	30

Sammanfattning

Trots att barns relation till sina föräldrar har tillmätts stor betydelse i flera teorier om brottsutsatthet har ingen svensk- eller engelskspråkig studie undersökt sambanden mellan barns tid med sina föräldrar och barnens utsatthet för brott.

Genom logistisk regression av enkätsvaren från 1 248 svenska barn mellan 10 och 18 år och deras föräldrar undersöks två hypoteser: 1) att tiden som barn och unga har med sina föräldrar är negativt korrelerad till utsatthet för brott och 2) att detta samband kvarstår men försvagas efter kontroller för klass och ekonomisk status.

Av studien framgår ett signifikant och tydligt samband mellan upplevd föräldratid och brottsutsatthet. Oddsens att utsättas för brott är lite mer än två gånger högre för barn som upplever minst tid med sina föräldrar jämfört med barn som inte upplever tidsbrist med någon av sina föräldrar. Sambandet är tydligt även efter kontroll för ålder, kön, konflikter inom familjen, familjetyp samt relativ fattigdom. Sambandet påverkas inte i någon större grad av klass, vilket kan ha att göra med att den uppmätta brottsutsattheten inkluderar stöldbrott.

Resultaten tolkas utifrån livsstilsteori och routine activity theory, i linje med det som kallas L-RAT-framework samt Hirschis teori om social kontroll.

Nyckelord: victimology, parental support, social control theory, self control theory, social bond theory, L-RAT framework, adolescents, viktologi, brottsoffer

Inledning

En lång rad forskningsrapporter tyder på att övergrepp, våld och annan brottslighet är relativt vanligt bland unga i västvärlden (Aho med flera, 2016: 621). Att bli utsatt för brott är en negativ upplevelse för individen med det finns även hälsomässiga skäl att intressera sig för brottsutsatthet. Många studier kopplar tidigare utsatthet av våld och brott till fysisk och mental ohälsa (Aho med flera, 2016: 621). Detta gör brottsutsatthetens bakomliggande mekanismer viktiga att förstå.

Att det är en relativt vanlig företeelse är tydligt. År 2016 uppgav 24 procent i årskurs nio samt gymnasiets andra år att de någon gång blivit utsatta för fysisk misshandel av en vuxen (Jernbro & Janson, 2017: 24). En enkät med 5 960 17-åringar i Sverige visade att 66 procent hade blivit utsatta för ett brott under sin livstid. Bland annat svarade 16 procent av pojkarna och 12 procent av flickorna att de hade blivit rånade, och drygt 40 procent av respondenterna sa att de hade blivit bestulna (Aho med flera, 2016: 630).

Även egendomsbrott som stöld kan leda till negativa psykologiska konsekvenser för drabbade ungdomar, vilket gör det intressant att inkludera stöldbrott i en undersökning. För dem som arbetar förebyggande kan en begränsning till att undersöka en eller ett par brottstyper göra att man misslyckas i att identifiera de unga som är värst drabbade av brott, så kallade poly-viktimerade eller multiutsatta (Finkelhor med flera, 2009: 404). Därför är det värdefullt att undersöka utsattheten för brott i vid mening där flera typer av brott är inkluderade.

Teoretiskt och empiriskt har korrelationer mellan ungas brottsutsatthet och de ungas relation till sina föräldrar ofta tolkats som att det är föräldrarnas förmåga att vara tillgängliga och ha ett vakande öga över barnen som har en effekt. Även att ha en bra anknytning mellan föräldrar och barn antas sänka risken att utsättas för brott (Schreck & Fischer 2004). Men när det gäller sambandet mellan tiden som barn och föräldrar tillbringar tillsammans och brottsutsatthet är forskningen minst sagt skral. Faktum är att det är få studier som överhuvudtaget intresserar sig för tiden i sig som mammor och barn delar och hur detta kan påverka barns beteenden (Milkie med flera 2015). Att studera barn som brottsoffer, och de kopplingar som finns till tiden med föräldrarna kan därför bidra till att förstå brottsofferrisk bland barn och unga bättre.

Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka och analysera sambandet mellan barns och ungas tid med sina föräldrar och barnens utsatthet för brott, samt om eventuella samband påverkas av barnens kön, klass, ålder och relation till sina föräldrar.

Disposition

Uppsatsen inleds med teori och empiri, där de två hypoteserna presenteras i anslutning till avsnitten "Föräldratid och barns utsatthet" samt "Föräldratid, klass och brottsutsatthet". Huvudresultatet presenteras i tabell 3 i resultatkapitlet, och analyseras under rubriken "Diskussion och analys". Den beroende variabeln presenteras på detaljnivå i appendix B och C.

Teori

Livstilsteori, Routine activity theory och L-RAT

Framework

Vad leder till att någon utsätts för ett brott? Enligt Lawrence E. Cohens and Marcus Felsons routine activity theory, RAT, från 1979 krävs tre förutsättningar för att ett brott ska begås: motiverad förövare, lämpligt objekt och avsaknad av kapabla väktare. Saknas någon av dessa tre betingelser äger inte brottet rum och följaktligen skapas inget brottsoffer. RAT fokuserar på brottslighetens koppling till vardagslivsrutiner som till exempel arbete och fritidsaktiviteter. Det är vårt dagliga liv som skapar förutsättningar för den brottslighet som finns i vårt samhälle. Med andra ord är det hur ofta motiverade förövare kommer i kontakt med lämpliga objekt utan att hindras av kapabla väktare som avgör antalet brott. Om ett objekt är lämpligt avgörs av hur förövaren bedömer dess värde, synlighet, tillgänglighet och tröghet, där trögheten till exempel syftar på att objektet kan vara fysiskt tungt (Sarnecki, 2003: 221 - 222).

Den till RAT näraliggande livsstilsteorin förklarar skillnader i utsatthet med olika demografiska variabler, till exempel ålder och kön, och hur dessa grupptillhörigheter skapar skillnader i rutinaktiviteter. En tonårig pojke har till exempel en mer riskabel livsstil än en 50-årig kvinna. Olika grupper gör olika saker med olika frekvens. Eftersom vissa rutiner är mer riskabla drabbas vissa grupper mer av brott, då de oftare exponerar sig för risk (Estrada & Nilsson, 2001: 32).

Det teoretiska ramverket L-RAT, en förkortning av livstilsteori och RAT, är en syntes av dessa teorier. Denna populära modell inom viktimologin gör gällande att de vardagsrutiner som livsstilarna medför spelar roll, men att de endast utgör inledningen på, eller förutsättningen för, ett potentiellt riskabelt beteende. Förespråkarna för denna inriktning betonar variabler på mikronivå i högre grad än i RAT, speciellt egenskaper hos brottsoffret.

Självkontroll och kontrollteori

Många som forskar inom L-RAT är inspirerade av Hirschi och Hirschi & Gottfredsons kontrollteorier och anser att låg självkontroll är en avgörande egenskap med potential att driva fram riskabla livsstilar och aktiviteter. Egenskapen kan vara medfödd, förvärvad eller uppkomma i ett samspel av arv och miljö (Sarnecki, 2003: 439). Till exempel kan det vara låg självkontroll som bidrar till att någon ofta är berusad i offentliga miljöer, vilket bidrar till en ökad brottsofferrisk (Wilcox & Cullen, 2018:128).

Enligt självkontrollteorins upphovspersoner, Hirschi och Gottfredson, är föräldraskapet den primära källan till självkontroll. Enligt teorin kan låga nivåer av självkontroll härledas till att föräldrarna misslyckas med ett effektivt föräldraskap. Det handlar om att de misslyckas med a) att övervaka sina barns beteenden, samt b) att upptäcka och förhindra avvikande beteende i tillräcklig grad (Pratt, 2004: 222). Med deras egna ord så dyker låg självkontroll upp ”i avsaknaden av omvårdnad, disciplin och träning” (Hirschi & Gottfredson, 1990: 95).

Sociala band

Självkontrollsteorin bygger vidare på Hirschis teori om sociala band som genom åren allt oftare kallats Hirschis social control theory i engelskspråkig litteratur. Teorin syftar främst till att förklara brottslighet och avvikande beteende. Den säger att människor avstår från att begå brott på grund av de band som länkar dem till det etablerade samhället, till exempel anknytning till föräldrar, skola och kamrater. Andra viktiga sociala band består av åtagande, delaktighet and övertygelse. Orsaker till att vissa begår brott ligger i brister i de sociala banden, men går också att finna i individens egenskaper, enligt denna teori. (Sarnecki, 2003: 225 och 439).

Teorin om sociala band används numera också för att förklara skillnader i brottsutsatthet mellan grupper. Teorin antar att det måste finnas en bra anknytning, ett tillräckligt bra socialt band, mellan förälder och barn för att grunden för ett effektivt föräldraskap kan uppstå. Detta effektiva föräldraskap bidrar till självkontroll. Teorin förutspår att avsaknaden av en god

anknytning mellan förälder och barn påverkar självkontrollen hos barnet, vilket i sin tur ökar risken för ett riskabelt beteende. Teorin om sociala band används också för att försöka förutse hur familjekontexten påverkar hur potentiella offer och motiverade förövare interagerar i enlighet med L-RAT-ramverket. Sociala band med familjen skulle utifrån detta perspektiv kunna ”strukturera eller avgöra dagliga rutinaktiviteter som har en relevans för brottsofferrisken” (Schreck & Fischer, 2004: 1023 - 1024).

Enligt Schreck & Fischer kan anknytningen till familjen påverka alla tre ingredienser som är nödvändiga för att ett brott, med tillhörande brottsoffer, ska äga rum. En stark anknytning borde enligt deras version av teorin:

- 1) Minska antalet möten med motiverade förövare. Detta genom att barnen hålls närmare hemmet och längre ifrån främlingar. Anknytningen gör även föräldrarna mer intresserade av att hålla barnen borta från dåligt sällskap.
- 2) Öka nivån av kapabla väktare. Detta sker a) genom ökad föräldranärvaro eller b) genom ökad närvaro av andra som kan skydda barnen på uppdrag eller initiativ av föräldrarna. Närvaron gör ett brott mot barnen mer besvärligt. Ett starkt anknytningsband borde också göra att barnen väljer att tillbringa mer tid med sina föräldrar.
- 3) Öka antalet människor kring barnen som ser till att barnen inte agerar som attraktivt brottsofferobjekt eller själva agerar som förövare, vilket i sig utgör en brottsofferrisk (Schreck & Fischer, 2004).

De är inte ensamma om att arbeta in anknytningsdimensionen i L-RAT. Forskare har generellt använt olika mått på anknytning för att fånga graden av väktarskap som berör unga individer. Här utgår man från att individer med socialt positiva anknytningar kan tänkas tillbringa mer tid med människor eller institutioner, till exempel föräldrarna och skolan, som ger ett positivt inflytande. Dessa unga kan därmed vara mer benägna att söka upp väktarskap, på engelska guardianship, från individer som kan skydda dem. På så sätt minskar de risken att bli måltavlor för brott, både när det gäller våldsbrottslighet och stöld (Kulig med flera, 2018: 3; Tillyer med flera, 2011: 2912).

Kritik mot Hirschi och Gottfredson

En kritik mot Hirschi och Gottfredsons självkontrollsteori är att den är för generell för att kunna användas. Teorin hävdar att brister i tidig socialisering, i synnerhet inom familjen men också gentemot andra institutioner och människor, leder till låg självkontroll. Men det är

nästan som att argumentera för att en persons hela uppfostran, i interaktion med nedärvda egenskaper, skapar en person och dess beteende (Marsh, 2006). Och hur använder man en persons hela uppfostran och uppväxt som oberoende variabel? Hirschis centrala argument från sin ursprungliga teori om social kontroll, det vill säga teorin om sociala band, har dock stått sig. Påståendet om att starka sociala och psykologiska anknytningar påverkar beteenden är brett accepterat (Marsh, 2006: 108 och 110; Juby & Farrington, 2001:25).

Tidigare forskning och hypoteser

Anknytning och självkontroll

Hypotesen om vikten av anknytning till föräldrarna har generellt sett fått stöd, då hög föräldraanknytning har kopplats till lägre nivåer av utsatthet för brott (Tillyer med flera, 2011: 2912). Det finns också en koppling mellan anknytning till föräldrarna och självkontroll i enlighet med Hirschis och Gottfredssons självkontrollsteori. Självkontrollen har i sin tur genom omfattande empiri visat sig ha en modest men ihållande koppling till brottsofferrisk (Pratt med flera, 2014).

Även efter kontroller för demografiska och socioekonomiska variabler tycks sambanden mellan starka sociala band i familjen och utsatthet för brott bestå. I en studie visade det sig att barn som kommer från en familjekontext som präglas av värme och förståelse tenderar att vara mer skyddade från våld, till skillnad från de barn som har föräldrar som är känslomässigt alienerade från dem. De demografiska bakgrundsfaktorerna hade en stark koppling till utsattheten men modererades av föräldraanknytningen, och även av hur umgänget med kamrater såg ut (Schreck & Fisher, 2004).

I en undersökning med 3 989 ungdomar testades några av grundantaganden i L-RAT. Forskarna undersökte förekomsten av motiverade förövare, graden av väktarskap och de potentiella offrens egenskaper. Frågan var hur dessa oberoende variabler kunde förutsäga risken för att ungdomar utsätts för våld. Resultaten pekade på att vissa rutinaktiviteter påverkade risken, men också att föräldraanknytning hade en skyddande effekt. Individer med låg föräldramässig anknytning hade 30 procents större sannolikhet för att bli viktimerade.

Föräldraanknytning definierades som hur nära den tillfrågade kände sig till sina föräldrar och hur mycket deras föräldrar brydde sig om dem (Tillyer med flera, 2011).

Forskningen gällande ungdomar är dock inte entydig (Tillyer med flera, 2011). I en studie visade sig anknytningseffekten gälla flickor men inte pojkar (Wilcox 2009), och åtminstone en studie med highschoolungdomar visade ingen koppling mellan föräldraanknytning och utsatthet för våld (Schreck med flera, 2002: 173).

Föräldratid och barns utsatthet

De studier som finns om barns tid med sina föräldrar och barnens välbefinnande har oftast undersökt den tid då barnen och föräldrarna gör aktiviteter tillsammans. Detta gör forskningen om kopplingen mellan föräldratiden i sig och barns utveckling och välfärd underutvecklad (Milkie med flera, 2015: 356).

Det har inte gått att finna några studier som mäter föräldratidens direkta koppling till en explicit "brottsutsatthet" som beroende variabel. Däremot finns en studie som mäter sambandet mellan föräldratid och näraliggande fenomen som att "bli ogillad av sina jämnåriga" och att "känna att andra är ute efter en" (Hofferth, 2006). I denna studie av familjetyp och barns beteendeproblem visade det sig att mammans engagerade tid med barnen, där mamman gjorde saker med barnen, var svagt negativt korrelerad med barnens problem. Problemen handlade om att barnen blev ogillade av sina jämnåriga, kände att andra var ute efter dem och om de umgicks med andra barn som ofta råkar ut för trubbel. Studien visade att mammatid och pappatid medierade korrelationen mellan beteendeproblemen hos barnen, som var mellan 3 och 12 år, och familjetyp (Hofferth, 2006). Men sambandet var med forskarens egen terminologi svagt. Statistiskt sett gav tio timmar mer av mammans engagerade tid en sänkning av problemen med 5 procent, efter kontroll för familjetyp, selektionseffekter och socioekonomiska faktorer. Liknande effekt gav pappatiden, men den var inte signifikant. Forskarens slutsats var att föräldrarnas investering i sina barn påverkade hur stora problem barnen fick, där effekten till viss del förklarades av tiden som föräldrarna lägger på sina barn (Hofferth, 2006).

Det finns flera studier som mäter sambandet mellan föräldrarnas tid och/eller engagemang och en rad negativa beteenden bland de unga. Detta rör till exempel avvikande beteende, utåtagerande beteende, drog- och alkoholanvändning och i viss mån kriminalitet. Åtminstone de två sistnämnda beteendena korrelerar starkt positivt med brottsutsatthet i flera studier (Heber, 2012:193; Maniglio, 2017).

Att dra lärdom av studier som inte har viktigmisering som beroende variabel kan alltså vara relevant, då studier visar att gärningspersoners utsatthet för brott är omfattande (Heber 2012). Detta förklaras ofta med livsstilsteorin, som enkelt uttryckt menar att de som begår brott i hög grad lever som de som i hög grad utsätts för brott. Det finns ofta ett samband mellan förövarnas och offrens sociala problem och utsatthet, vilket visas av att brottslingar som slutar att begå brott fortsätter att utsättas för brott (Heber, 2012:193). Brottslingar och viktigmisering delar samma korrelationer (Schreck & Fischer, 2004: 1021).

En studie från 2015 mäter korrelationen mellan föräldratid och avvikande beteende. Forskarna utgick från en vid definition av teorin om social kontroll och dess förutsägelser om att mammors närvaro är viktig för att kunna övervaka barnen och för att förhindra riskabla beteenden. Dessutom antogs att mammans närvaro är viktig för att överföra värderingar och kunskaper i enlighet med social learning theory. Teorin förutsäger bland annat att barnen lär sig saker om mamman är närvarande, vilket ökar barnens förmågor och motivation. Studien indikerar att effekten av föräldra- och mammatid beror på barnens ålder (Milkie med flera, 2015). Forskarna fann att det med hänsyn till kontrollvariabler inte fanns något samband mellan mammans tid med sitt barn och barnets beteendeproblem eller utbildningsresultat upp till 11 års ålder. Däremot upptäckte de ett samband för de äldre barnen, efter kontroller som inkluderade mammans stressnivåer. För ungdomar mellan 12 och 18 år fanns ett negativt samband mellan engagerad mammatid, det vill säga att föräldern gör något tillsammans med barnet, och avvikande beteende. I denna studie definierades det som att vara ute på nätterna, skolka eller att ha stulit och vandaliserat. Om variabeln mamma-tid byttes mot engagerad föräldratid, där både pappan och mamman var närvarande samtidigt, fann de samband även gällande beteendeproblem, till exempel om den unge, bråkar, ljuger och mobbas samt ett mindre samband med användning av cigaretter, droger och alkohol (Milkie med flera, 2015).

Utifrån empiri och teori kan det antas att föräldratid, det vill säga hur mycket tid barn och föräldrar tillbringar tillsammans, korrelerar negativt med brottsutsattheten hos barnen. Dels genom att tiden är en förutsättning för en förälder att vara en kapabel väktare, men också indirekt genom att tiden torde vara en förutsättning för att ett socialt band med tillhörande anknytning till barnet ska uppstå.

Sammanfattningsvis finns det följande empiri och teori som gör det rimligt att anta att tidsbrist med föräldrarna har ett positivt samband med utsattheten för brott:

- 1) teorin om sociala band som utgår från att ett effektivt föräldraskap bygger på sociala band och anknytning mellan barn och förälder, där det effektiva föräldraskapet bidrar till självkontroll hos barnet vilket minskar risken att utsättas för brott
- 2) att föräldranärvaro i sig ökar graden av närhet till kapabla väktare, vilket minskar sannolikheten för brott, i enlighet med L-RAT framework
- 3) empiri som visar att föräldratiden korrelerar negativt med avvikande beteende, något som i sin tur är starkt korrelerat med brottsutsatthet

Dessa tre utgångspunkter leder till den första hypotesen, nämligen att ***barn som upplever att de har för lite tid med sina föräldrar löper högre risk att utsättas för brott än andra barn (Hypotes 1).***

Föräldratid, klass och brottsutsatthet

Flera studier har visat att socioekonomisk status har ett negativt samband med viktimisering. De med lägst socioekonomisk status är oftare utsatta för brott (Hartinger-Saunders med flera, 2012). Unga från låginkomstfamiljer har också visat sig ha en ökad utsatthet när det gäller våldtäkt, överfall och överfall med vapen (Finkelhor med flera, 2005:14).

Andra studier tyder på mer motstridiga samband, där sambandet mellan hög utsatthet för brott och låg socioekonomisk familjebakgrund enbart tycks gälla för vissa åldrar (Finkelhor med flera, 2009: 409), eller bara vissa typer av brott (Fu med flera, 2013: 18).

Att klass samvarierar med brottsutsatthet behöver såklart inte ha något med föräldrarnas tid med barnen att göra. Det finns dock forskningsrön som lägger grunden för en sådan tolkning. Inkomstnivån (Guryan med flera, 2008), men framför allt kanske utbildningsnivå (Altinas, 2016; Guryan med flera, 2008) har ett positivt samband med tiden som föräldrar och barn tillbringar tillsammans. Inkomstsambandet har dessutom visat ett slående likartat mönster i 14 undersökta länder i en välciterad studie (Guryan med flera, 2008: 24).

Kopplingen mellan klass och föräldratid finns också i en svensk kvalitativ studie som har satt ljuset på att klass, upplevd kvalitet på föräldraskapet och tid med barnen tycks samvariera hos en del av den svenska befolkningen. När 15 ensamstående mödrar med låg inkomst djupintervjuades fann Roman att mödrarna upplevde det som svårt att förena lönearbete med det som de uppfattade vara sina familjeåtaganden. En brist på ekonomiska resurser hade en betydande och begränsande effekt på hur mammorna kunde praktisera sitt moderskap på ett sätt som de skulle vilja göra. Enligt respondenterna handlade ett gott moderskap om att möta barnens behov, tillbringa mycket tid med barnen och att inte låta barnen vara för länge i

förskolan. Dessa ensamstående arbetarklassmammor önskade att jobba färre timmar, vilket var ett dilemma för dem, då de inte alltid hade råd att arbeta mindre. De kunde inte heller aktivera sina barn i kostsamma aktiviteter på samma sätt som kvinnor i medelklassen. Slutsatsen i studien var att klass och ensamstående-positionen påverkade mammornas möjligheter uppfylla sina åtagande gentemot sina barn (Roman, 2017).

Eftersom klass korrelerar med både barnens brottsutsatthet och föräldratid är klass intressant som kontrollvariabel. Mycket tyder dessutom på att finns andra egenskaper än tid som är verksamma i kopplingen mellan klass och brottsutsatthet. Romans studie visar till exempel på att ensamståndefamiljer i arbetarklassen inte har råd att engagera sina barn i kostsamma aktiviteter, vilka ofta inbegriper andra vuxna. Tjänstemännens större ekonomiska kapital kan därmed förväntas ha en skyddande effekt i sig, där tillgången till andra vuxna utgör en högre grad av väktarskap. Att föräldrar ger andra vuxna i uppdrag att agera som kapabla väktare för sina barn ligger också i linje med Schreck & Fischers analys om hur de sociala banden skulle kunna påverka brottsutsatthet inom L-RAT-framework, vilket beskrivs på sidan 4.

Tjänstemannafamiljernas bättre ekonomi påverkar också deras möjligheter att bo i tryggare bostadsområden. Detta är väsentligt för att typen av bostadsområde kan förklara en del av klasskillnaderna när det gäller brottsutsatthet. Det är väl känt att utsattheten för brott skiljer sig åt mellan olika geografiska områden (Estrada & Nilsson, 2011).

Klass kan därmed förväntas moderera korrelationen mellan föräldratid och brottsutsatthet, vilket lägger grunden för den andra hypotesen: att *klass försvagar sambandet mellan föräldratid och brottsutsatthet (Hypotes 2)*.

Teori och empiri bakom övriga kontrollvariabler

Familjetyp

I en studie av barn under 13 upptäckte forskarna att barn till ensamstående mammor tillbringar cirka fyra timmar mindre i veckan med sina föräldrar än de barn som bodde med två föräldrar (Sandberg & Hofferth, 2001: 428). Det ligger i linje med en tidigare studie där femte- och niondeklassare i ensamstående mamma-familjer hade en lägre grad av föräldratid,

än i tvåföräldrafamiljerna (Amussen & Larsen, 1991), samt Romans ovan nämnda intervjustudie med ensamstående mammor ur arbetarklassen (Roman, 2017).

Utsatthet för övergrepp och våld är dessutom vanligare bland ungdomar som växer upp i ensamståendehushåll i såväl USA som Sverige (Fu med flera, 2013; Jernbro & Janson, 2017). I en studie som mätte utsattheten under livstiden bland svenska 17-åringar var oddsen att utsättas för brott cirka 49 procent högre för dem som bara bodde med en biologisk förälder efter kontroller. Om den beroende variabeln ändrades till poly-viktisering under livstiden ökade oddskvoten ännu mer. Det var dubbelt så stor sannolikhet mätt i oddskvoter att ha blivit utsatt för någon typ av övergrepp, när forskarna inkluderade att vara vittne till brott, barnmisshandel av föräldrar och sexuella trakasserier (Aho med flera, 2016: 639-640). I en populationsbaserad registerstudie över skador, sjuklighet och mortalitet hos svenska barn från 2003 framkommer samma tendens. Även om stor del av överriskerna hos de unga kunde förklaras av brist på hushållsresurser kopplat till ekonomi, kvarstod den högre risknivån för barnen i ensamståendehushållen efter kontroller. Barn från ensamståendefamiljer visade sig löpa en ökad risk av att drabbas av skador från våld (Weitofte med flera, 2003). Författarna spekulerar i att överrisken kunde bestå av att ensamstående har mindre tid med sina barn.

Familjetyp har alltså visat sig korrelera med barns utsatthet för brott, och tid med föräldrarna, vilket gör den till en relevant kontrollvariabel.

Konflikt med föräldern

En meta-analys av 70 kvantitativa studier som undersökte hur föräldrars beteende påverkade barns och ungas risk för att bli mobbade av jämnåriga visade att höga nivåer av konflikt mellan barn och förälder, mätt som tvång, övergrepp och försummelse från förälderns sida, gjorde att risken för mobbning ökade. Sambandet var litet till måttligt och större hos dem som var både mobbade och mobbare. Studien visade också att en hög grad av värme och uppmuntran från föräldrarna sänkte risken (Lereya med flera, 2013).

Även om att bli mobbad inte är direkt översättbart med att bli utsatt för brott, är den fysiska mobbningskomponenten enligt en vanlig definition att upprepade gånger antingen bli slagen, sexuellt trakasserad eller bestulen (Höistad 2001), vilket är översättbart till att bli utsatt för brott.

En hög grad av konflikt mellan barn och föräldrar kan utifrån detta tänkas påverka sambandet mellan upplevd tid och utsatthet för brott. Dels genom att det verkar vara en starkt påverkande

variabel, men konflikterna kan också tänkas påverka hur mycket tid som barnen och föräldrarna har tillsammans.

Ålder

Äldre tonåringar, definierade som niondeklassare samt andra årets gymnasieelever, rapporterar utsatthet för våld i signifikant högre grad än barn i årskurs 7, vilket ligger i linje med data från sjukvården. Risken att bli utsatt för våld som leder till en inläggning på sjukhus är lägst bland barn i 0–14-års ålder. Risken ökar sedan under tonåren (Bäckman med flera, 2013:15).

Även barns tid med sina föräldrar påverkas av barnets ålder. Social tid, definierat som att tillbringa tid med en förälder och andra personer samtidigt, sjunker ju äldre barnet är. Så kallad dyadisk tid däremot, där endast barnet och föräldern umgås, visar å andra sidan upp ett kurvlinjärt samband med en tidspeak i åldersspannet 12 till 15 år. Det varierar beroende på om det är tiden med mamman eller pappan som mäts eller om det är de förstfödda barnen eller dem därefter som studeras (Lam med flera, 2012).

Kön

Mycket tyder på att flickor och pojkar under uppväxttiden i genomsnitt utsätts för brott på olika sätt och delvis även på olika platser och av olika typer av förövare. Flickor rapporterar till exempel mer utsatthet i hemmiljön eller i någons bostad än pojkar, medan pojkarna är mer utsatta för fysiskt våld, stölder och för att vara vittnen till våld (Cater med flera, 2014; Bäckman med flera 2013: 7). Flickor rapporterar också i mycket högre grad barnmisshandel av sexuell art (Jernbro & Janson, 2017).

Metod och data

Studien är kvantitativ och använder logistisk regressionsanalys, vilket är lämpligt när den beroende variabeln är en dikotom variabel som har två utfallsmöjligheter, till exempel om den mäter hur utsatta individer är för olika typer av händelser (Edling & Hedström, 2003).

Resultaten i tabellerna uttrycker relativ sannolikhet i termer av oddskvoter, där oddsen för att bli brottsutsatt för olika grupper ställs mot varandra. Ett odds uttrycker sannolikheten att något ska inträffa i förhållande till hur sannolikt det är att något inte ska inträffa. Om det är 80 procents sannolikhet att en person utsätts för brott och 20 procents sannolikhet att denne

person inte utsätts för brott är oddset fyra, eftersom sannolikheten att detta inträffar är fyra gånger större (Malmqvist, 2002).

Oddsquoten, eller Exp (B), är kvoten mellan olika gruppers odds. Den anger den procentuella förändringen i oddset som uppstår när den oberoende variabeln förändras en enhet, givet att övriga oberoende variabler hålls konstanta (Edling & Hedström, 2003: 184). Exp (B) anger också riktningen på sambandet. Om utfallet för en grupp är lägre än 1 är sannolikheten lägre att den beroende variabeln antar värdet 1 för denna grupp jämfört med referensgruppen, när den oberoende variabeln förändras en enhet. Om utfallet är större än 1 ökar sannolikheten för att den beroende variabeln ska anta värdet 1. I denna studie innebär att anta värdet 1 att vara utsatt för brott.

Signifikansnivån förklarar hur stor risken är att vi får ett samband i studien som inte motsvaras av ett reellt samband i populationen. För att undvika risken att resultaten inte beror på slumpen är signifikansnivån för att betrakta resultatet som tillförlitligt satt till 5 procent. $P \leq 0.05$, betyder att utfallet bara i ett fall av 20 beror på slumpen.

Nagelkerke R² är den logistiska regressionens mått för att uppskatta den mängd information som fångas av modellens samtliga variabler jämfört med om vi bara kände till intercept-värdena (Edling & Hedström, 2003: 192).

Datamaterial

Datakällorna är hämtade från levnadsnivåundersökningen för år 2000, LNU 2000, och den tillhörande Barn-LNU 2000, där barn till den vuxne respondenten svarar. Valet av LNU 2000 i stället för LNU 2010 beror på att de frågor som rör brottsoffskap ändrades mellan undersökningarna, så att de blev färre och mer generella i den senare undersökningen.

I ordinarie LNU intervjuades drygt 5 000 svenskar om sina levnadsvillkor, med en svarsfrekvens utifrån urvalet på 76,6 procent. Bland barnen till de intervjuade vuxna utsågs en population på 1 529 barn till Barn-LNU av vilka 1 304 barn deltog i undersökningen, vilket gav en svarsfrekvens i Barn-LNU på 85,3 procent. Barnen var till 93 procent biologiska barn, varav de resterande 7 procenten till 4,7 procentenheter bestod av styvbarn till en intervjuad styvpappa (Barn-LNU 2000–2010 kodbok).

I undersökningen gjordes intervjuerna med hjälp av en bärbar bandspelare med hörlurar. Frågorna lästes upp för barnen via ett inspelat band och barnen markerade svaren i ett svarshäfte. Efter intervjun placerade deltagaren sitt svarshäfte i ett kuvert, förslöt det och gav

det till den intervjuare som fanns i hemmet (Jonsson med flera, 2001 och Jonsson & Östberg, 2004: 207).

Variabler

Beroende variabel

Definitionen av brott utgår från legalitetsprincipen ”Nullum crimen sin lege”, inget brott utan lag (Sarnecki, 2003). Svar som tyder på att respondenten utsatts för brottsliga handlingar i närtid utgör grunden för indexet. Brotten utgör misshandel, hot, stöld, ofredande och skadegörelse.

Den beroende variabeln är en indexvariabel döpt till ”utsatthet för brott” som skapats för denna studie och bygger på fyra frågor i Barn-LNU 2000, med LNU-variabelns rubrik i fetstil nedan. Fråga 1 till 3 lyder: ”Om du tänker tillbaka på det senaste halvåret, har något av följande hänt dig i det område där du bor?” och har svarsalternativen:

1. **neigh 2** = Någon har hotat mig så jag blev rädd.
2. **neigh 3** = Någon har slagit eller sparkat mig.
3. **neigh 5** = Någon har stulit eller med flit haft sönder något för mig.

Svarsalternativen är ja eller nej. Om de svarande svarat ja på minst en av frågorna räknas personen som brottsutsatt.

Frågan **neigh 4** i Barn-LNU, som mäter om barnet har blivit jagat, har valts bort för att undvika att vanliga lekar blir definierade som brott.

Eftersom en av de vanligaste brottsplatserna för barn är skolor och skolgårdar (BRÅ, 2013: 39) har den fråga som indikerar brottsutsatthet i skolmiljö tagits med. Ur ett juridiskt perspektiv motsvarar frågan ungefär ofredande i fjärde kapitlet, sjunde paragrafen i brottsbalken (Wegerstad, 2015: 37). Denna fråga, kallad fråga fyra, utgörs av variabeln **beat** i Barn-LNU 2000 och lyder ”Hur ofta brukar du vara med om följande saker i skolan: Att någon eller några elever slår dig eller gör dig illa på något annat sätt”, och har svarsalternativen:

1. Nästan varje dag
2. Minst en gång i veckan
3. Minst en gång i månaden
4. Någon enstaka gång

5. Aldrig

Respondenterna räknas som brottsutsatta om de svarat alternativ 1 till och med 3 på fråga 4. De som svarar att de någon enstaka gång har blivit slagen eller ofredad har alltså inte klassats som brottsutsatta. Detta för att undvika att händelser långt tillbaka i tiden räknas in, då detta rimmar illa med de andra tre frågorna som rör det senaste halvåret. Dessutom är det mycket vanligt att någon gång under livet ha blivit brottsutsatt, och ett inkluderande av detta alternativ skulle vara svårt att tolka. Ett inkluderande skulle jämställa personer som fått ett slag för fem år sedan med personer som blir slagna minst en gång i månaden.

Som brottsutsatt räknas alltså en respondent som har gett minst ett jakande svar på frågorna 1 till 3, och/eller ett svar på fråga 4 som indikerar att den svarande blir misshandlad eller ofredad minst en gång i månaden i skolan. Att vara brottsutsatt är kodat som 1 och att inte vara brottsutsatt är kodat som 0. Antalet brottsutsatta blir på detta sätt 188, eller 17,7 procent av stickprovet. (*Se Appendix B för hur svaren fördelar sig på respektive fråga*).

Cronbachs alpha-testet, som mäter ett index reliabilitet genom att mäta hur komponenterna samvarierar är 0,440. Tumregeln för då ett index är tillräckligt bra är 0,700, vilket tyder på att frågorna i detta index inte samvarierar på ett sätt som gör att man kan säga att de är delar av samma fenomen (Sundell 2009). Siffran blev inte högre om någon av delfrågorna uteslöts. Att använda sig av indexet bedöms ändå vara relevant då delfrågorna binds samman av vad som är ett brottsligt agerande gentemot dem som svarat, vilket därmed gör dem till brottsoffer enligt lagen. När den beroende variabeln mäter brott torde lagboken vara en bättre mätsticka än cronbachs alpha.

Oberoende variabel

Den oberoende variabeln föräldratid består av hur barnen upplever tiden med mamman respektive pappan. Respondenterna i Barn-LNU fick svara på frågorna ”Hur mycket tid tycker du att din mamma har för dig” respektive ”Hur mycket tid tycker du att din pappa har för dig” och gavs fem alternativ: För mycket tid, lagom med tid, för lite tid, träffas sällan och har ingen mamma/har ingen pappa.

Sammanlagt 10,6 procent uppgav att de hade för lite tid med mamman, att de sällan träffade mamman eller att de inte hade en mamma, medan 20,7 procent sa de hade för lite tid med pappan, att de träffade pappan sällan eller att de inte hade en pappa. Svaren på dessa frågor lades ihop så att tre nivåer av upplevd föräldratid skapades, vilket gav följande tre grupper:

Grupp 1: Ingen tidsbrist med någon av föräldrarna: n 952

Grupp 2: Tidsbrist med en av föräldrarna: n 237

Grupp 3: Tidsbrist med bägge föräldrar: n 59

(Fördelningen av respektive undergrupp till de tre kategorierna framgår av appendix C).

Kontrollvariabler

Klass

Operationaliseringen av klass utgår från vilket yrke barnets förälder hade när denne svarade på den ordinarie LNU-enkäten, och det är alltså bara den svarande föräldrarnas klass som mäts. Svaren placerades sedan in i ett klassschema. För denna studie har ett av de vanligaste scheman inom europeisk samhällsvetenskaplig forskning valts, Erikson-Goldthorpe-Portocarero, EGP.

Föräldrarnas uppgivna yrke i LNU 2000 är där kodade i ett klassschema med 15 olika kategorier, klassade utifrån EGP. Dessa 15 yrkeskategorier kodades för denna studie om till fyra olika klasskategorier, också i enlighet med riktlinjer från EGP. De fyra klasserna definieras utifrån två dimensioner i respondenternas anställningsförhållanden. Det handlar dels om vilken grad av specifik kompetens som krävs i anställningen och dels graden av arbetsgivarens kontroll över arbetet.

Yrken som innebär hög grad av specifik kompetens i kombination med små möjligheter för detaljkontroll för arbetsgivaren ges anställningskontrakt som präglas av långsiktighet, vilket kan kallas tjänstekontrakt, eller servicekontrakt. Anställningsrelationen karakteriseras av professionell kompetens.

Yrken som inte kräver specifik kompetens och som innebär hög grad av kontroll leder till anställningskontrakt som präglas av kortsiktighet, så kallade arbetarkontrakt. EGP-uppdelningen innebär att fyra kärngrupper identifieras, dess benämning i studien i parentes: företagare, anställda med servicekontrakt (professionella tjänstemän), heterogena yrken som kallas blandad position (lägre tjänstemän och förmän) samt anställda med arbetarkontrakt (arbetarklass) (SOM-institutet 2007).

(Se appendix A för n över respektive klass i enlighet med EGP i LNU samt i denna studie).

Kontantmarginal

För att kontrollera för ekonomisk status och relativ fattigdom som eventuell förklaringsvariabel har frågan om kontantmarginal tagits med, vilken ställs till respondenternas föräldrar. Den lyder: ”Om du plötsligt hamnade i en situation, där du på en vecka måste skaffa fram 12 000 kronor, skulle du kunna klara det?” Ett nej på denna fråga indikerar låg kontantmarginal, och behandlas i studien som en indikator på relativ fattigdom. De barn som kommer från familjer med hög kontantmarginal är kodade 1 och de som kommer från familjer med låg kontantmarginal är kodade som 2.

Ålder

De unga delades upp i tre åldersgrupper: 10–12 år, 13–15 år och 16–18 år för att få ett relativt högt n i varje grupp.

Kön

Pojkar är i undersökningen kodade som 1 och flickor kodade som 2.

Konflikt med föräldrarna

En konfliktfylld relation till föräldern mäts genom svaren på frågorna: ”Hur kommer du och din mamma överens?” respektive ”Hur kommer du och din pappa överens?”, där respondenterna fick ange ett av fem alternativ, från mycket bra till mycket dåligt. För studien har svaren därefter dikotomiserats till antingen låg konfliktnivå eller hög konfliktnivå, enligt följande indelning:

Mycket bra (Låg konfliktnivå)

Ganska bra (Låg konfliktnivå)

Så där (Hög konfliktnivå)

Ganska dåligt (Hög konfliktnivå)

Mycket dåligt (Hög konfliktnivå)

Svaret har ingen pappa/mamma togs ej med.

Låg konfliktnivå är kodat som 0 och Hög konfliktnivå är kodat 1.

Tabell 1. Frekvenstabell över variabler

Ursprungligt totalt n i Barn-LNU2000=1304	Barn-LNU		I studien	
	n	%	n	%
Utsatthet för brott				
Brottsutsatt	194	14,9	188	17,7
Inte brottsutsatt	1108	85,1	1060	82,3
Summa	1302	100	1248	100
Tidsbrist				
Ingen tidsbrist	959	73,5	952	76,2
Tidsbrist med en förälder	277	18,2	237	18,9
Tidsbrist med bägge föräldrar	68	5,2	59	4,7
Summa	1304	100	1248	100
Kön				
Flicka	662	50,8	630	50,4
Pojke	642	49,2	618	49,6
Summa	1304	100	1248	100
Familjetyp				
Bor med bägge föräldrar	1012	77,6	1002	80,2
Bor med en förälder	292	22,4	246	19,8
Summa	1304	100	1248	100
Klass				
Arbetarklass	456	35,3	444	35,6
Lägre tjänstemän och förmän	210	16,3	198	15,8
Företagare	120	9,3	120	9,6
Professionella Tjänstemän	506	39,2	486	38,9
Summa	1292	100	1248	100
Ålder				
16-18 år	350	26,9	327	26,2
13-15 år	434	33,3	416	33,3
10-12 år	518	39,8	505	40,5
Summa	1302	100	1248	100
Relation till mamman				
Låg konfliktnivå	1109	85,7	1077	86,2
Hög konfliktnivå	185	14,3	171	13,7
Summa	1294	100	1248	100

Relation till pappan

Låg konfliktnivå	1076	84,9	1061	85
Hög konfliktnivå	191	15,1	187	15
Summa	1267	100	1248	100

Kontantmarginal

Låg kontantmarginal	207	15,9	191	15,3
Hög kontantmarginal	1094	84,1	1057	84,7
Summa	1301	100	1248	100

En försiktig tumregel vid logistisk regression är att den beroende variabelns utfallsvariabel ska vara tio per oberoende variabel i modellen för att den logistiska regressionen ska vara stabil. Mycket talar också för att modellerna fungerar med fem till nio utfallshändelser per oberoende variabel (Vittinghoff & McCulloch 2007). Modell fem klarar detta då antalet brottsutsatta är 188 och antalet oberoende variabler är åtta.

Resultat

I tabell 2 redovisas en korstabell av hur andelen brottsutsatta varierar i de olika föräldratidsgrupperna, före kontroller i regressionen. Det är nästan en dubbelt så stor andel som är brottsutsatt i gruppen som upplever tidsbrist med bägge föräldrar, än dem som inte upplever någon tidsbrist med någon förälder.

Tabell 2. Andel brottsutsatta barn efter tid med familjen, före kontroller (n 1298)

	Ingen tidsbrist	Tidsbrist med en förälder	Tidsbrist med bägge föräldrar
Andel brottsutsatta	13,2 %	18,4%	26,5%

Även i den logistiska regressionens första bivariata analys framgår denna tendens. Det är ett tydligt och signifikant samband på 95-procentsnivån mellan upplevd föräldratid och brottsutsatthet, vilket framgår av tabell 3 modell 1. Det gäller både för dem med tidsbrist med en förälder och tidsbrist med bägge föräldrar.

Oddsens att utsättas för brott är där cirka 60 procent större för barn som upplever att de har lite tid med en av sina föräldrar, jämfört med barn som upplever att de har mycket eller lagom tid med bägge föräldrar. För dem som har tidsbrist med bägge sina föräldrar är oddsens större. Det är nästan 2,5 gånger större odds att bli utsatt för brott för denna grupp.

Som framgår av modell 3 sjunker storleken på oddskvoten något vid kontroll för konflikter inom familjen, relativ fattigdom och familjetyp. Även signifikansen i sambandet mellan brottsutsatthet för dem som har tidsbrist med endast en förälder försvinner efter kontroller för familjevariablerna.

Sambandet för dem som har tidsbrist med bägge föräldrar är dock fortsatt signifikant efter samtliga kontroller, vilket framgår av modell 5. Oddset att utsättas för brott i denna grupp är fortsatt klart större än för dem som inte upplever tidsbrist med någon av sina föräldrar. Det är cirka 2,3 gånger större odds att drabbas av brott för dem som har en hög grad av tidsbrist med sina föräldrar, än dem som inte upplever någon tidsbrist.

Sambanden påverkas inte i någon större grad av klass. Det kan dock noteras att oddsens för att bli brottsutsatt ökar något i modell fem, då klass läggs till. Detta skulle kunna tyda på interaktionseffekter av klass och kön, då sannolikheten för pojkar att bli utsatt också ökar något i modell 5. Det har dock inte gått att identifiera dessa eventuella interaktionseffekter eftersom det är svårt att på ett statistiskt tillförlitligt sätt använda interaktionskoefficienter i icke-linjära modeller som logistisk regression (Mustillo med flera, 2018).

Noterbart är att ha lite tid med bägge sina föräldrar ger den största oddskvoteffekten av alla de oberoende variablerna. Två andra signifikanta resultat ligger nära tidsbristvariabeln i relativ effekt. Att vara pojke respektive att ha en hög konfliktnivå med sin mamma ger cirka 2,2 respektive cirka 2,1 gånger högre odds för brottsutsatthet än att vara flicka respektive att ha en låg grad av konfliktnivå med sin mamma. Bägge är signifikanta. Att ha en hög konfliktnivå med sin pappa ger också ett positivt utslag, dock ej signifikant.

Det finns även en signifikant och märkbar skillnad mellan de lägre tjänstemännens barn och barnen ur arbetarklassen, där tjänstemännens barn har cirka 44 procents lägre odds att utsättas för brott.

Tabell 3. Logistiska regressionsmodeller av sambandet mellan barns tid med sina föräldrar och utsattheten för brott. Beroende variabel: utsatthet för brott.

Logistisk regression Exp (B)					
<i>Oberoende variabler</i>	<i>Modell 1</i>	<i>Modell 2</i>	<i>Modell 3</i>	<i>Modell 4</i>	<i>Modell 5</i>
Tid med föräldrar					
Ingen tidsbrist med föräldrar (ref)					
Tidsbrist med en av föräldrarna	*1,579	*1,624	1,364	1,358	1,402
Tidsbrist med bägge föräldrar	**2,439	***2,830	*2,195	*2,158	*2,306
Kön					
Flicka (ref)					
Pojke		***2,102	***2,199	***2,172	***2,218
Familjevariabler					
Låg konfliktnivå med mamman (ref)					
Hög konfliktnivå med mamman			***2,084	***2,092	***2,078
Låg konfliktnivå med pappan (ref)					
Hög konfliktnivå med pappan			1,439	1,480	1,508
Har kontantmarginal (ref)					
Låg kontantmarginal			0,758	0,771	0,688
Bor med bägge föräldrar (ref)					
Bor med en förälder			1,077	1,062	1,033
Ålder					
10-12 (ref)					
13-15				1,110	1,123
16-18				0,674	0,665
Klass					
Arbetarklass (ref)					
Lägre tjänstemän och förmän					*0,560
Professionella Tjänstemän					0,769
Företagare					0,871
Intercept/Konstant	0,153	0,099	0,086	0,092	0,111
Nagelkerke R2	0,016	0,045	0,070	0,078	0,085
n	1248	1248	1248	1248	1248

*=> p 0.05 **=> p 0.01 ***=> p 0,001

Kommentar: Data från Barn-LNU 2000 och LNU 2000. Den beroende variabeln är utsatthet för brott ett index som baserar sig på fyra frågor i BARN-LNU.

Test för multikollinearitet

En tendens att svara likartat på frågorna bakom de oberoende variablerna skulle kunna leda till multikollinearitet. Det betyder att oberoende variabler som i hög grad korrelerar med varandra ger stora standardfel i regressionen, särskilt vid små urval.

Standardfelet ökar ju högre en oberoende variabel är korrelerad med en annan oberoende variabel. Koefficienterna blir då mer opålitliga då de kommer att variera mer mellan olika stickprov än vad de annars skulle göra. En reell signifikans kan därmed försvinna. (Edling & Hedström 2003:119 och 145).

Det visar sig att frågan om hög konflikt med mamman och hög konflikt med pappan korrelerar, men på en låg nivå utifrån ett multikollinearitetsperspektiv, då Pearsons r^2 är 0.293. Det är först när denna korrelation börjar närma sig 0,8 som vi kan misstänka att koefficienterna inte är tillförlitliga (Sundell, 2009). Inte heller kontantmarginal och klass visar tecken på någon multikollinearitet.

Diskussion och Analys

Löper barn som upplever att de har för lite tid med sina föräldrar högre risk för att utsättas för brott än andra barn i enlighet med hypotes 1? Ja, oddsen för att utsättas för brott för dem med den lägsta graden av föräldratid måste betraktas som påtagligt högre än för dem som inte upplever någon tidsbrist med sina föräldrar.

Detta resultat ligger i linje med både det L-RAT-teoretiska ramverket och teorin om sociala band. Utifrån det L-RAT-teoretiska ramverket är en möjlig förklaring till resultatet att hög tid med föräldern har en skyddande effekt på grund av att föräldern oftare fungerar som en kapabel väktare än för barnen med den lägsta föräldratiden. Barn och unga som ofta är med sina föräldrar är enligt teorin mer sällan ”lämpliga brottsoffer”, jämfört med dem som har lite tid med sina föräldrar.

Utifrån teorin om sociala band är en möjlig förklaring att mycket tid med föräldrarna tyder på en bra relation mellan föräldrar och barn. Med Hirschi och Gottfredsons terminologi skulle det kunna röra sig om att högtidsgruppen har mer välutvecklade sociala band till sina föräldrar och därmed också bättre anknytning. Och omvänt: gruppen med hög tidsbrist skulle kunna ha betydligt tunnare sociala band till sina föräldrar. En god anknytning har som nämnts visat sig

samvariera med hög självkontroll och ett mindre risktagande beteende. Tid i familjeaktiviteter har till exempel visat sig ha en skyddande effekt på ungdomar när det gäller problem och avvikande beteende, bland annat hög alkoholkonsumtion, droganvändande och brottslighet, beteenden som har visat sig samvariera med brottsutsatthet (Barnes med flera, 2007). Denna tolkning bygger dock på antagandet att anknytningen till föräldern tenderar att vara hög om tiden med föräldrarna är hög, vilket återstår att bevisa.

Oddsens att utsättas för brott för barn med lite tid med endast en förälder är visserligen 40 procent högre än för dem utan tidsbrist, men det är inte ett signifikant resultat. Varför ger då inte tidsbrist med en förälder ett tydligt resultat? Det skulle kunna handla om att det finns en effekt av tidsbrist men att den påverkar brottsutsatthet först vid tidsbrist med två föräldrar.

Det skulle också kunna handla om att många barn som upplever tidsbrist med bägge föräldrar kommer från en viss typ av socialt belastad familj. Att ha en förälder med fysiska eller mentala problem, att bo i en farlig eller kaotisk familj samt att ha föräldrar som missbrukar har nämligen visat sig korrelera positivt med brottsutsatthet eller näraliggande fenomen (Aho med flera, 2016). Det kan vara så att gruppen barn som upplever tidsbrist med bägge föräldrar korrelerar med gruppen barn i familjer med stora problem, och detta i betydligt högre grad än barn som upplever tidsbrist med en förälder. Familjebakgrunden skulle kunna påverka både tidsbristen och brottsutsattheten oberoende av varandra. Barnet kanske inte är hemma så mycket på grund av sin kaotiska familj, samtidigt som barnet får med sig beteenden som ökar risken att utsättas för brott.

Klass och ekonomi

Att klass inte påverkar sambandet i någon större utsträckning talar för att korrelationen mellan tiden med föräldrarna och brottsutsatthet verkar relativt oberoende av klass. Klass påverkar inte heller i den riktning som var förväntad i hypotes 2: att klass försvagar sambandet mellan föräldratid och brottsutsatthet. Resultatet kan först framstå som motsägelsefullt, då flera studier visar att flera typer av brott, till exempel våldsbrottslighet, i högre grad drabbar socialt marginaliserade eller ekonomiskt utsatta grupper. Det handlar bland annat om ensamstående mammor med dålig ekonomi och ungdomar som uppfattar sin familjs ekonomi som dålig (Estrada & Nilsson 2001; Jernbro & Jansson, 2017).

En anledning till att klass inte påverkar relationen mellan föräldratid och brottsutsatthet som förväntat kan vara att brottsutsatthetsindex inkluderar att bli bestulen. Stöld skulle kunna drabba arbetarklassbarnen mindre eftersom de förmodligen äger färre värdefulla saker än

tjänstemannabarnen. Denna egenskap skulle kunna förta effekten av att våld och hot drabbar arbetarklassbarn mer, oavsett vilken tid de har med sina föräldrar. En sådan förklaring ligger också i linje med att låg kontantmarginal i familjen korrelerar med att utsättas för brott i lägre grad. Att unga från familjer med lite pengar utsätts för stöld i mindre grad har också visats i en tidigare större studie av highschoolungdomar i USA, där högre socioekonomisk status ökade sannolikheten att utsättas för stöld (Wilcox med flera, 2009: 260) samt i en studie av universitetsungdomar där hur mycket pengar de spenderade per vecka korrelerade positivt med att vara utsatt för stöld (Fisher med flera, 1998: 689).

Jämförelserna mellan modellerna ska också tolkas med försiktighet. Det går nämligen inte att jämföra olika modeller i logistisk regression med någon större statistisk precision (Mood 2010).

Även om riktningen på korrelationen mellan föräldratid och brottsutsatthet är tydlig i regressionen är det viktigt att påpeka att vi inte kan uttala oss om kausalitet. Men att riktningen på sambandet skulle vara det omvända är föga troligt. Det skulle då röra sig om att barnens riskabla eller avvikande beteende skapar både låg föräldratid och hög brottsutsatthet på grund av barnens egenskaper. Vid en första anblick är det teoretiskt tilltalande. Men om en sådan effekt existerar borde den vara liten då det rimligen inte kan gälla många av de yngre barnen. Få yngre barn kan bestämma över sin tid med sina föräldrar. Även en risktagande 11-åring gör i regel vad föräldern säger åt denne i hög grad. Med tanke på detta och att sambandet mellan föräldratid och brottsutsatthet inte berörs nämnvärt av ålder bör orsakerna till kopplingen mellan föräldratid och brottsutsatthet sökas i relationen mellan föräldrar och barn, den riktning som teorin om sociala band pekar ut.

Kritisk reflektion

Studien har flera begränsningar. Resultatet bygger på en enkät, där svaren om brott inte har kontrollerats med andra mått på utsatthet för brott som sjukhus- eller polisdata. Även svaren som rör upplevd tid med föräldern är ett subjektivt mått. I bägge fall kan de svarande minnas fel. Respondenterna kanske inte heller svarar sanningsenligt kring känsliga frågor om våld och hot. Korrelationerna skulle alltså i viss mån kunna påverkas av egenskaper hos de svarande som påverkar svarens sanningsenlighet, snarare än den faktiska tiden med föräldrarna och den faktiska brottsutsattheten.

Studien har bortfall i flera led. För det första finns ett bortfall på 23,4 procent i vuxen-LNU, varifrån barnfamiljerna hämtas. Därefter faller 14,7 procent av barnen i dessa utvalda familjer

bort. Slutligen faller 54 barn bort då de inte finns data för dem för varje variabel i denna studie. Det finns en risk att bortfallsgrupperna har egenskaper som gruppen som svarar inte har. Detta kan påverka generaliserbarheten till populationen.

Värt att diskutera är brottsofferindexets konstruktion. Alla komponenter mäter visserligen brott, men det låga cronbachs alpha-värdet tyder på att brotten eventuellt är hemmahörande i olika processer och sociala kontexter. En grupp vars medlemmar relativt ofta blir bestulna, kanske inte har så mycket gemensamt med en grupp som ofta blir hotade eller misshandlade. Å andra sidan skulle fler frågor i ett index som sträcker sig längre tillbaka än det senaste halvåret kanske visa att frågorna samvarierar mer än i denna studie, eftersom en relativt hög andel, drygt 10 procent, av de brottsutsatta är poly-viktimerade (Aho med flera, 2016).

Validiteten i den beroende variabeln brottsutsatt kan i viss mån försvagas av delfråga 4. Den säger att om andra slår eller gör respondenten illa i skolan minst en gång i månaden är personen brottsutsatt. Kan hårdhänta lekar ingå här? Kanske. Men denna utsatthet motsvarar ungefär brottsrubriceringen ofredande i brottsbalken (Wegerstad, 2015: 37). Till ofredande hör till exempel att avsiktligt knuffa någon, slita i någons kläder, eller fälla någon genom att sätta krokben, utan att den utsatte varit införstådd i handlandet. Även mobbning kan ses som ofredande (Wegerstad, 2015: 41). I praktiken finns ingen tydlig gräns mellan brottsligt ofredande och oönskad utsatthet i skolmiljö (Vainik, 2017: 90). För att inkludera brott i skolmiljö måste vi acceptera ett eventuellt mindre inslag av icke-brottsutsatta barn. De är förmodligen inte många då endast barn som frivilligt låter andra barn göra dem illa minst en gång i månaden hamnar utanför brottskategorin ofredande.

Validiteten i kontrollvariabeln familjetyp har en stor begränsning. Bland dem som är kodade som att de bor hos en förälder består 18 procent av barn som bor i växelvis boende (Jonsson med flera, 2001: 85, tabell 2.3). Det har dock som student inte varit möjligt att få tillgång till vilka dessa barn är. Det är högst tänkbart att det ur ett familjetidssynpunkt skiljer sig mycket mellan att bo med en ensamstående mamma och träffa sin pappa varannan helg, och att bo varannan vecka hos respektive förälder. Med tanke på att flera andra studier har hittat ett samband mellan familjetyp och brottsutsatthet, är det troligt att det är otydligheten i denna variabels konstruktion som leder till noll-sambandet i denna studie.

Förslag på vidare forskning

Även om det går att uppskatta både riktning på ett samband och olika variablers relativa effekt inom en modell (Mood, 2010: 72), går det inte att jämföra olika modeller med olika

oberoende variabler i logistisk regression med någon större exakthet. Det är svårt att bedöma de exakta förändringarna av de oberoende variablerna när vi går från en modell till en annan (Mood, 2010).

En OLS-regression skulle däremot kunna fånga upp en mer preciserad effekt av varje enskild variabel. Detta skulle kunna ske genom att den beroende variabeln görs till en kontinuerlig variabel som mäter graden av brottsutsatthet. Detta eftersom det i en OLS-regression är möjligt att mer noggrant kontrollera för hur kontrollvariablerna påverkar den primära oberoende variabelns effekt vid varje tillägg av en ny variabel.

En mer optimal regression av detta slag kan byggas upp med en tidsstudie av föräldratid som ger en kontinuerlig oberoende variabel. Denna kan kombineras med en mer omfattande enkät om brottsutsatthet som sträcker sig över en längre tid, för att fånga in grader av poly-viktimisering. I synnerhet borde sexualbrott ingå, eftersom det är en brottskategori som är starkt könsbunden och som denna studie inte omfattar.

Att skilja på kvantitetstid med föräldrar och engagerad tid med föräldrar skulle kunna öka förståelsen för föräldratidens betydelse. Frågan är hur dessa två olika typer av föräldratid skiljer sig åt i en svensk kontext, med tanke på att de tycks göra det i en amerikansk miljö.

I en mer omfattande studie bör också variabler som mäter anknytning och självkontroll läggas till. Hur mycket föräldratid krävs för en bra anknytning i sociologisk-kriminologisk mening? Det verkar inte tidigare ha undersökts. En sådan approach skulle kunna klargöra sambanden mellan föräldratid, sociala band och anknytning samt dessa variabelers påverkan på brottsutsatthet.

Referenser

- Aho N, Gren-Landell M, Svedin C. G. (2016). "The prevalence of potentially victimizing events, poly-victimization, and its association to sociodemographic factors: a Swedish youth survey". *Journal of Interpersonal Violence*, vol. 31(4): 620-651
- Asmussen, L, Larson R. (1991). "The Quality of Family Time Among Young Adolescents in Single-Parent and Married-Parent Families". *Journal of Marriage and the Family* vol. 53: 1021- 30.

- Barnes G M, Hoffman J H, Welte J W, Farrell M P, Dintcheff B A. (2007). "Adolescents' time use: Effects on substance use, delinquency and sexual activity". *Journal of Youth and Adolescence*, vol. 36: 697–710.
- Brottsförebyggande rådet (2013). "Brott bland ungdomar i årskurs nio. Resultat från Skolundersökningen om brott åren 1995–2011". Rapport 2013:3. Nedladdad 2018-12-17 från Brottsförebyggande rådets hemsida, https://www.bra.se/publikationer.html#query/*%3A*
- Bäckman B, Estrada F, Nilsson A, Shannon D. (2013). "Unga och brott i Sverige - Underlagsrapport till Barns och ungas hälsa, vård och omsorg". Socialstyrelsen. Nedladdad 2018-01-18 från Socialstyrelsens hemsida, www.socialstyrelsen.se.
- Cater Å K, Andershed A K, & Andershed H. (2014). "Youth victimization in Sweden: Prevalence, characteristics and relation to mental health and behavioral problems in young adulthood". *Child Abuse & Neglect*, vol. 38: 1290-1302.
- Edling C och Hedström P. (2003). Kvantitativa metoder. Lund: Studentlitteratur.
- Estrada F och Nilsson A. (2001). "Brottslighet som välfärdsproblem". I Bergmark Å. *Ofärd i välfärden, SOU 2001:54*. Fritzes, Stockholm.
- Estrada, F. och Nilsson, A. (2011). "Fattigdom, segregation och brott". I Alm S med flera (red). *Utanförskap*. Dialogos och Institutet för Framtidsstudier.
- Finkelhor D, Ormrod R, Turner H, Hamby S H. (2005). "The Victimization of Children and Youth: A Comprehensive, National Survey". *Child Maltreatment*, vol. 10 (1): 5-25.
- Finkelhor D, Ormrod R K, Turner H. (2009). "Lifetime assessment of poly-victimization in a national sample of children and youth". *Child Abuse & Neglect* vol. 33: 403–411.
- Fisher B S, Sloan J J, Cullen F T, Lu C. (1998). "Crime in the ivory tower: the level and sources of student victimization". *Criminology* vol. 36: 671–710.
- Fu Q, Land K & Lamb V (2013). "Bullying Victimization, Socioeconomic Status and Behavioural Characteristics of 12th Graders in the United States, 1989 to 2009: Repetitive Trends and Persistent Risk Differentials". *Child Indicators research*, vol. 6:1–21
- Guryan J, Hurst E, Kearney M. (2008). "Parental Education and Parental Time with Children". *Journal of Economic Perspectives* 22 (3): 23– 46
- Harterter-Saunders R M, Rine C M, Wiczorek W, Nochajski T. (2012). "Family level predictors of victimization and offending among young men: Rethinking the role of parents in

prevention and interventions models”. *Children and Youth Services Review*, vol. 34: 2423–2432.

Heber A. (2013). ”Brottslingen som brottsoffer”. I Heber A, Tiby E, Wikman S (red). *Viktimologisk forskning – brottsoffer i teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Hirschi T. och Gottfredson M R. (1990). *A general theory of crime*. Stanford, California: Stanford University Press.

Hofferth, S. L. (2006). “Residential father family type and child well-being: Investment versus selection”. *Demography*, vol. 43: 53–77.

Höistad G. (2001). *Mobbning och människovärde. Om Förtryck, utanförskap och vad vi kan göra*. Stockholm: Gothia.

Jernbro C. och Janson S. (2017). *Våld mot barn 2016 – en nationell kartläggning, forskningsrapport, Stockholm: Stiftelsen allmänna Barnhuset*.

Jonsson, J O., Östberg V., Brolin Låftman S., Evertsson, M. (2001). *Barns och ungdomars välfärd, Kommittén Välfärdsbokslut, SOU 2001:55*. Stockholm: Fritzes.

Jonsson J O. och Östberg V. (2004). ”Resurser och levnadsförhållanden bland ekonomiskt utsatta 10–18-åringar: Analys av Barn-LNU och Barn-ULF” i *Ds 2004:041 Ekonomiskt utsatta barn*. Stockholm: Socialdepartementet.

Juby, H och Farrington, D. (2001). “Disentangling the link between disrupted families and delinquency: Sociodemography, ethnicity and risk behaviours”. *British Journal of Criminology*. vol. 41 (1): 22-40

Kulig T C., Francis T. Cullen F T., Wilcox P. & Chouhy C. (2018). *Personality and Adolescent School-Based Victimization: Do the Big Five Matter?*, publicerad online i *Journal of School Violence* 28 mars 2018, nedladdad 2018-04-30 från Taylor & Francis Online, <https://www.tandfonline.com>

Lam C B., McHale S M., Crouter A C. (2012). “Parent-child shared time from middle childhood to late adolescence: development course and adjustment correlates”. *Child Development*, vol. 83.(6): 2089–2103.

Lereya S T., Samara M., Wolke D. (2013). ”Parenting behavior and the risk of becoming a victim and a bully/victim: A meta-analysis study”. *Child Abuse & Neglect*, vol. 37: 1091–1108.

- Marsh I. (2006) "Sociological explanations for criminal behaviour". I Marsh I (red). *Theories of crime*. New York: Routledge/Taylor & Francis Group.
- Malmqvist J. (2002) "Risk och odds – hur man räknar med händelser". *Läkartidningen* vol. 99: 751-756.
- Maniglio R. (2017). "Bullying and other forms of peer victimization in adolescence and alcohol use". *Trauma, Violence and Abuse*, vol 18 (4): 457-473.
- Milkie M A., Nomaguchi K M, Denny K E. (2015). "Does the amount of time mothers spend with children or adolescents matter?". *Journal of Marriage and Family*, vol. 77: 355-372.
- Mood, C. (2010) "Logistic Regression: Why We Cannot Do What We Think We Can Do, and What We Can Do About It". *European Sociological Review*, vol. 26: 67 – 82.
- Mustillo A., Lizardo O., McVeigha R. (2018), "Editors' Comment: A Few Guidelines for Quantitative Submissions". *American Sociological Review*, vol. 83 (6): 1281-1284.
- Pratt T., Turanovic J. J., Fox K A., Wright K. A. (2014). "Self- Control and victimization: a meta- analysis". *Criminology*, vol. 52: 87–116.
- Roman, C (2017). Lone mothers with low income face obstacles to practice their mothering, *Sociologisk Forskning*, vol. 54 (4): 303-306.
- Sarnecki, J. (2003). *Introduktion till Kriminologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Schreck C J, Wright R A, Miller J M. (2002). "A Study of Individual and Situational Antecedents of Violent Victimization". *Justice Quarterly*, vol.19: 159 – 179.
- Schreck C, Fisher B. (2004). "Specifying the influence of family and peers on violent victimization: Extending routine activities and lifestyles theories". *Journal of Interpersonal Violence*, vol. 19: 1021-1041.
- SOM-institutet (2007). *Att koda klass*. Rapport från Göteborgs universitet. Författare Oskarsson M. Nedladdad från Göteborgs universitetsbibliotek, <http://hdl.handle.net/2077/22869> 3 januari 2018.
- Sundell A. (2009). "Guide: Regressionsanalys" spssakuten.se, hämtat 2017-11-15 från <https://spssakuten.wordpress.com/>. <https://spssakuten.com/2012/04/28/guide-konstruera-ett-index-fran-flera-variabler/>

Tillyer M S., Tillyer R., Miller H M., Pangrac R. (2011). "Reexamining the Correlates of Adolescent Violent Victimization: The Importance of Exposure, Guardianship, and Target Characteristics". *Journal of Interpersonal Violence*, vol. 26 (14): 2908–2928.

Vainik, A. (2017). Polisanmälningar i grundskolan, Linnaeus University Dissertations No 280/2017. Linnaeus University Press.

Vittinghoff, E. & McCulloch C. (2007). "Relaxing the Rule of Ten Events per Variable in Logistic and Cox Regression". *American Journal of Epidemiology*, vol.165: 710–718

Wegerstad, L. (2015). Skyddsvärda intressen & straffvärda kränkningar. Om sexualbrotten i det straffrättsliga systemet med utgångspunkt i brottet sexuellt ofredande. Doktorsavhandling. Lund University. Media-Tryck.

Weitoft, A, Haglund, B, Rosen, M. (2003). "Mortality, severe morbidity, and injury in children living with single parents in Sweden: A population-based study". *Lancet*, vol. 361: 289–95.

Wilcox P, och Cullen F. T. (2018). "Situational Opportunity Theories of Crime", *Annual Review of Criminology*, vol. 2018:1, s 123-148. Nedladdad 2018-01-31 från Annual Reviews hemsida, <https://www-annualreviews-org.ezp.sub.su.se/>

Wilcox, P., Tillyer, M. S., & Fisher, B. S. (2009). "Gendered opportunity? Schoolbased adolescent victimization". *Journal of Research in Crime and Delinquency*, vol. 46: 245-269.

Appendix A. Uppdelning av klass i studien, utifrån svaren i LNU 2000 och i enlighet med Erikson, Goldthorpe & Portocarero

Beteckning	Klasskategori , enligt EGP: klassschema	Anställningstyp	I LNU 2000 variabel Egen EGP	I LNU	I Studien n= 1248
				%	%
Professionella Tjänstemän	I Professionella på högre nivå, storföretagare	Servicekontrakt	Ia Fria akademiska yrken	0.6	
	II Professionella på lägre nivå		Ib Högre tjänstemän	14.4	
			II Tjänstemän mellannivå	19.2	
				34.2	38.9
Lägre tjänstemän och förmän	IIIa Icke-manuella rutinmässiga arbetsuppgifter på högre nivå	Blandat kontrakt	IIIa Lägre tjänstemän	14.4	
	V Tekniker på lägre nivå, förmän		Vs Förmän	2.3	
			Vj Förmän primär sektor	0.1	
				16.8	15,8
Arbetarklass	IIIb Icke-manuella rutinmässiga arbetsuppgifter på lägre nivå	Arbetarkontrakt	IIIb Biträdespersonal	10.9	
	VI Kvalificerade manuella arbetare		VIs Kvalificerade arbetare	10.6	
	VII Icke-kvalificerade manuella arbetare		VIIs Okvalificerade arbetare	18.7	
			VIIj Okval. arbetare prim sekt	0.4	
			VIj Kval. arbetare prim sekt	0.3	
				40.9	35.6
Företagare	IVabc Småföretagare och egenanställda, inkluderat jordbrukare	Företagare, ej anställda	IVa Små arbetsgivare	3.6	
			IVb Egenföretagare	3.7	
			IVc Egenföretagare bönder	0.5	
			IVd Egenföretagare, småbruk	0.5	
				8.3	9.6

Appendix B: Brottsofferindexets fördelning, varje delfråga för sig i Barn-LNU 2000.

	Ja	Nej	Procent
1.Hotad i bostadsområdet senaste halvåret	48	1256	3,7%
2. Slagen eller sparkad i bostadsområdet senaste halvåret	74	1230	5,7%
3.Bestulen eller att andra haft sönder något med flit i bostadsområdet senaste halvåret	84	1220	6,4%
4.Slagen/andra har gjort barnet illa i skolan minst en gång i månaden	52	1250	4%

Appendix C. Korstabell över förhållandet mellan tid med pappan och tid med mamman, för att utse nivåer av föräldratid.

		Tid med pappan						Total
		För mycket	Lagom	För lite	Träffas Sällan	Har ingen	Svar saknas	
Tid med mamman	1 För mycket	17	22	11	2	2	0	54
	2 Lagom	20	900	119	48	21	4	1112
	3 För lite	1	53	43	17	5	0	119
	4 Träffas Sällan	1	11	1	0	0	0	13
	5 Har ingen	0	4	2	0	0	0	6
Total		39	990	176	67	28	4	1304

Kommentar: Siffror är före internt bortfall i denna studie.